

erdiko kaira

Ana Diez

«Bizitza gatazka da, ez zaizkit komediak ateratzen»

ETAko kide baten eta haren lagun droga-saltzailearen arteko harremanaz mintzo da Ander eta Yul (1989). Batez ere film horregatik da ezaguna Ana Diez, baina filmografia oparoa du zuzendari tuterarrak. Atzera begirakoa antolatu dio Euskadiko Filmategiak eta Diezen lanari buruzko liburua plazaratuko dute uztailen.

MIKEL GARCIA IDIAKEZ

Argazkiak: Dani Blanco

Elvira La Cruz, pena máxima dokumentala (1985) izan zen zure lehen lana, betirako kartzela-zigorrera kondenatu zuten emakume mexikar bati buruzkoa. Kuba, Kolonia, Uruguai ere izan dira zure filmen eszenatoki. Zerk erakartzen zaitu Latinoamerikatik?

Mexikora noanean berriz ere jaiotzen naizela esan ohi dut, jarduera aldetik behintzat. Osasun publikoaren inguruko doktoretza egitera joan eta hango zine eskolan bukatu nuen. Espainian ikusten ez zen zinema mota deskribitu nuen Latinoamerikan, eta bai, gizarte horrek erakartzen nau, partekatzen ditugun gauzek, baina batez ere ezberdintasunek, hain da anitza kultura, herrialde bakoitza ere oso ezberdina eta konplexua baita Latinoamerika barruan. Herrialde bakoitzak indigenismoaren gaia nola tratatzen duen, nola gauzatu zen nekazaritza erreforma, hiriak eta burgesiak nola eraiki diren... Eroso sentitzen naiz han.

Egokitu zaien leku eta garai jakinean pertsonaiak nola moldatzen diren, horretaz diharduzu film ugarian, testuinguru politiko eta sozialaren eragina nabarmenduz. Makrohistoria eta istorio pertsonalak orekatzean datza gakoa?

Hala da. Historia bere horretan nik ezin dut jorratu, gutxiago zinegile modura, ezjakintasunagatik eta historia konplexua delako, baina egia da nire pertsonaia guztiak inguru sozio-historiko oso jakinetan mugitzen direla, alegia pertsonaiak era batera edo bestera jokarazten dituen inguru hori interesatzen zaidala. Historia "handi" horren barruan, oso istorio intimiak dira beti, pribatuak. Adibidez, *Paisito* bi familiaren istorioa da, diktaduraren bidegabekeria

“Sekuentzia bakoitza pelikula txiki bat da, eta horregatik saiatzen naiz sekuentzia bakoitzean emozio jakin bat transmititzen”.

oso modu ezberdinean sufritzen duten bi familiarena, baina nire asmoa ez da diktaduraren nondik norakoak aztertzea, baizik eta diktadura jasan zuten familia batzuei gertatutakoa kontatzea. Diktaduraren aurrean zer egin oso argi ez daukatenak, nola egiten dioten aurre... Berdin *Todo está oscuro* filmean: Kolonbia desegituratzen ari denean astebeterako hara doan emakumearen ikuspuntua jasotzen dut, ez herrialdearen desegituratze osoa.

Baina azken batean, aukeratzen duzun istorioak baldintzatuko du testuinguru sozio-istoriko horretaz emango duzun ikuspegia.

Jakina. Mikrohistorio horiek jorratuta, pentsatzen dut ikusleak sentitu dezakeela dramatiko ki eraiki edo islatu nahi dudan errealitatearen ikuspuntua. Mugitzen diren inguruaren nola-baiteko analisia egin nahi dut nire pelikulekin. Azken finean, errealitateaz mintzo naiz askotan; fikzioa dokumentatzen dut, eta dokumentalak fikzionatu. Beti mugitzen naiz bien artean, dokumentala egiten dudanean bilatzen ditut errealitatea islatzeko hobereen etorriko zaizkidan elementu dramatikoak, eta fikzioa egiten dudanean, ikertu eta dokumentatu egiten naiz, pertsonaiek testuinguru historiko horri nola aurre egin zioten jakiteko, sinesgarriak eta koherenteak izan daitezzen. Dena den, obra guztiak dira subjektiboak, dokumentala nahiz fikzioa, beti ematen diozu zure ikuspegia kontatzen ari zarenari.

Testuinguru erabakigarri horietan, pertsonaia arruntak aukeratzen dituzu, ez heroiak.

Bai, eta horregatik uste dut ez direla pertsonaia manikeoak, dilema moralak eta anbigualentziak dituzte, zalantzak... Gu guztion antza dute azken finean, heroien epika dugulako gogoan, baina erabakitzeko ueña iristen denean beti ditugu zalantzak.

Madrid, mon amour laburrean 2004ko egoera salatzen duzu, PPren gobernupean, eta manifestarienganako poliziaren errepresioa da gai nagusia. Gaur egun hartutako irudiak dirudite. Holokaustoaz txantxetan, Woody Allenek

pelikula batean zioen erronkak gainditzeko asmatu zirela, esanez bezala errekor hori ere gaindituko zutela... eta beldurgarria da. Baina hain zuzen, polizia-estatua, PPK ezarri nahi duen Anaia Handiaren estatua izugarria da, krisiaren kontrako neurriak ezarri aurretik kexatu ez zaitezten Barne Ministerioaren neurriak datozelako, adibidez elkarretaratze baketsuak autoritatearen kontrako erasotzat hartzea. Beraz, bai, film labur harekin antzekotasunak daude, baina gaindituta, egungo egoera Irakeko gerraren aurkako mugimenduaren garaikoa baino askoz okerragoa baita.

Memoria da ihesbidea, film labur horretan. Hain zuzen, gertaera historikoak kontatzeko distantzia hartu ohi duzu zuk; hobe al da jazitakoa ondo islatzeko denbora pasatzen uztea?

Gertakari sozial batzuk kontatzeko distantzia hartzea hobe da hainbatetan, baina egia da unean egindako oso obra onak daudela baita ere. [Patricio Guzmánen] *La batalla de Chile* esaterako, Allende boterean zegoenean egina,

oso analisi zuhurra da, oraindik ere balio duena. Ez dakit zer izango den onena, baina kontua da zerk motibatzen zaituen, eta manikeismoan erori gabe egiten jakitea. Azken finean, historia horretan inplikaturik egon bazara memoria bera zauri bilakatu daiteke, eta zauria ondo sendatu daiteke edo ez... Memoria beharrezkoa da, halere, herritarrek sufritu dutela sentitzen duten bidegabekeria aztertzea eta azaleratzea.

Ander eta Yul filmaz zera zenioen garaiko elkarriketa batean: "Ez dut pelikula politikoa egin nahi izan, ezta, batik bat, tesi politikodun pelikula". Hori lor daiteke, ETA mintzagai duzula?

Esan nahi nuen nire asmoa ez zela izan tesirik egitea, lehen adierazi moduan mikroistorioak direlako kontatzen ditudanak. Kasu honetan, militante baten eta haren lagun droga-saltzailearen istorioa da, helburua ez da militantzia abertzalearen fenomeno osoa aztertzea, baina aldi berean bai islatu nahi izan nuen fenomeno horren aurrean gizarte hain txikian gertatzen ari zen zatiketa, alde edo kontra egon beharra, eta jarrera garbirik ez iza-

"Ander eta Yul-en islatu nahi izan nuen gizarte hain txikian gertatzen ari zen zatiketa, alde edo kontra egon beharra, eta erdibidean geratzeak harreman ugari nola hondatu dituen"

teak, erdibidean geratzeak harreman pertsonal ugari nola hondatu dituen.

1989ko Donostiako Zinemaldian bi emanaldi eskaini zituzten, eta bietan isiltasunez hartu zuen filma publikoak. Ez txalo, ez txistu.

Hala da. Tomaterik ez zidaten jaurti, baina txalorik ere ez zidaten jo eta erreakzioen bat espero duzu, alde edo kontra. Pelikulan ez daude onak eta gaiztoak, ideia batzuetan sinesten duen militantea dago batetik eta biziraupena helburu duen laguna bestetik; baina militante ona bada, laguna hil behar du bukaeran, bestela beste pelikula bat izango zatekeen, eta militantzia horren metodoei kritika egiten zaio. Beharbada horregatik harrera hori, inork ez zuelako bere burua heroi gisa islatuta ikusi, baina ezta pelikulako maltzur gisa ere. Bakoitzaren iritziaren esku utzi nuen ikusitakoa baloratzea, helburuek bitartekoak justifikatzen al dituzten erabakitzea. Protagonistak izan ditzakeen zalantzak ikusleari helarazten dizkiot, nolabait.

Zuzendari berriaren Goya saria eman zizuten filmagatik, baina aldi berean kritika txarrak jaso zituen hemengo prentsan.

Egia da Euskal Herriko prentsak ez ziola harrera ona egin, baina pelikula oso txarra zenik ere ez zuten esan, zeren bost urtetako lana bi lerrotan pikutara bidal diezazuke kritikariak. Dena den, bitxia da bai hain iritzi

Ezker eskuin: *Elvira La Cruz, pena máxima; Ander eta Yul; Todo está oscuro; La mafia en La Habana; Algunas chicas doblan las piernas cuando hablan; Galíndez; Madrid, mon amour; Paisito.*

"Nire pelikulak paradisu galduez mintzo direla ohartu naiz, nire pertsonaiek bide bat ez hartzea erabaki zutela eta horrek betiko markatu dituela"

ezberdinak jasotzea, militanteak hartutako azken erabakiaren inguruan hausnarketa ezberdina egingo zuten batzuek eta besteek. Gaia oso zaila eta polemikoa zen, eta batzuek ez zuten gustuko izan emandako tratamendua, ETAk droga-saltzaileak hiltzeko kanpaina bertan behera utzia zuela esan zidaten; gainera gizajo bat –eta ez trafikatzailerik handi bat– baino ez den droga-saltzailea akabatu behar du protagonistak eta batzuek ez zuten ondo hartu ETAz emandako irudi hori.

Euskal Herri iluna, goibela irudikatu izana kritikatu zizuten. Hala gogoratzen duzu garai hartako Euskal Herria?

Halaxe gogoratzen dut. Industri birmoldaketa garaia zen, langabetu kopuru handiarekin, eta gutxi gorabehera egonkortua zegoen trantsizioak desilusio handia utzi zuen jendearen artean. Eta droga zegoen nonahi, heroina batik bat, Donostia, Iruñea edo Bilboko alde zaharretan. 1982an utzi nuen nik Euskal Herria eta bueltatu nintzenezan bestelako paisaia aurkitu nuen, iluna guztiz.

Gainerako pelikulei ere, kutsu beltza, hitsa darie oro har, thriller eta suspentse ukituarekin, biolentzia, heriotza, mafia, ustelkeria bezalako gaiak tarteko. Zure filmografian behintzat, bizitza ez da arrosa kolorekoa.

Bizitza errautsetatik birsortuta eraikitzen da sarri, etengabe dagokigu berriz jaiotzea, gataz-

tradebi
EB Traducciones Itzulpenak, S. L.
www.tradebi.com

27 urte kamera atzean

Medikuntzako doktore tesia egitera joan zen Mexikora, baina bertan zine zuzendaritza ikasten amaitu zuen. Han jaio zen *Elvira La Cruz, pena máxima* (1985), eta beste hiru dokumental egin ditu orduetik: *La mafia en La Habana* (2000), *Galíndez* (2002) eta *Madrid, mon amour* (2004). Fikzioan berriz, zuzendari berri onenaren Goya Saria irabazi zuen *Ander eta Yul* pelikularekin (1989) eta *Todo está oscuro* (1997), *Algunas chicas doblan las piernas cuando hablan* (2001) eta *Paisito* (2008) filmatu zituen ondoren. Orain, Manuel Hidalgo eta bien artean idatzitako *La puerta del amor* errodatu nahi du, "nahiz eta produkzioa aurrera ateratzea nekeza izaten ari den, garai zailak direlako".

kei aurre egitea, bizitza gatazka da, eta segun eta zein ingurutan bizi zaren, guztiz erretzera eraman zaitzake edo erredura txikiak jasatera, atsekabeak, horietatik berriz ere jaiotzeko. Zilegi iruditzen zait norbaitek bizitza arrosa kolorez ikustea, baina ni ez naiz gauza. Batzuetan, komedia on batek oso ondo kontaktzen dizu bizitza, tragediak baino hobeto, baina niri ez zaizkit komediak ateratzen.

Euskal Herrian film luze gehien errodatu dituen emakumea zara. 2009ko ikerketa baten arabera, Espainiako Estatuan zine zuzendarien %9a baino ez da emakumezkoa.

Irakasle aritzen naiz Madrilgo Zine Eskolan eta askoz gehiago dira emakumezko ikasleak, baina gero ez dira iristen goi-karguetara, oztopo ikusezinei egin behar diete aurre, integrazioa ez da erabatekoa. Eta emakume gehiago egotea aberatsa litzateke, ikuspegi anitzak ekartzeko, nahiz eta emakumeen artean denetarik dagoen, nik ez dut adibidez Margaret Thatcher defendatuko, berdin dit emakumea izatea.

Eta nola irakasten da "zinemaren magia"?

Pazientzia handiz, eta funtsean, maisulanak aztertuz. Orson Wellesek zioen lengoia arra-

tsalde batean irakatsi daitekeela, baina emozioak kontaktzen eta transmititzen ereduak aztertuz ikasten da. Ea zein plano, kamera mugimendu, soinu banda, argi... erabili dituzten zuzendari handiek emozio jakinak transmititzeko.

Zuk nola transmititzen dituzu emozioak?

Nik esan ohi dut gidoi onetan, sekuentzia bakoitza pelikula txiki bat dela, unitate dramatiko funtsezko bat, eta horregatik saiatzen naiz sekuentzia bakoitzean emozioak sortzen, emozio jakin bat transmititzen. Batzuetan asmatzen dut eta beste batzuetan ez, bilaketa lana da.

Atzera begirakoa eta liburua dela-eta, zure filmografia berrikusi ahal izan duzu. Nabardura berriak atzeman al duzu?

Egia da nire filmografiaren hainbat ezaugarri azpimarratu dizkide eta orduan ohartu naizela horietaz. Esaterako, nire pelikulak paradisu galduez mintzo direla; nire pertsonaiek bide bat ez hartzea erabaki zutela bere garaian eta horrek, paradisu galdu horiek, betiko markatu dituela. ■

